Celjska Mohorjeva družba
Prva slovenska založba

Lepa beseda, modra in iskrena, srčna in jasna – kot markacija časa

Mohorjev koledar najstarejše slovenske založbe za leto 2022 poleg koledarskih podatkov prinaša poučne, zgodovinske in portretne prispevke, širi domača in tuja obzorja ter se ozira po naravni in kulturni dediščini naše domovine.

Mohorjev koledar 2022 vstopa v 164. leto izhajanja in se tako kot vsakoletna knjižna izdaja ponaša z najdaljšim izročilom na Slovenskem, pa tudi v Evropi nima dosti tekmecev. Prvič je izšel leta 1857 kot *Slovenska koleda za leto 1858, slovenskemu ljudstvu v poduk in razveselovanje*, ter z istim naslovom leta 1858. Obe izdaji je uredil Anton Janežič (1828–1869), literarni zgodovinar, slavist, slovničar, slovaropisec in urednik.

Prispevki so ubrano urejeni v smiselne in zaključene sklope. Bralce med drugim spominjajo na pomembne dogodke iz domače in svetovne zgodovine kot tudi na aktualno kulturno-družbeno dogajanje preteklega leta, s spoštovanjem in hvaležnostjo pa se spominjajo tudi velikih imen, ki so s svojim življenjem in delom neizbrisno zaznamovali slovensko preteklost in sedanjost. Obeležuje pa tudi 170-letnico ustanovitve Mohorjeve družbe.

Podatki o knjigi

- Naslov: Mohorjev koledar 2022
- Avtor: več avtorjev
- Zbirka: Redna zbirka za leto 2022
- Urednica: dr. Cvetka Rezar Mlakar
- Velikost: 210 mm x 270 mm
- Vezava: mehka z zavihi
- Število strani: 200
- ISSN: 1318-5462
- Cena: 20 €
- Založnik: Celjska Mohorjeva družba
- Leto izdaje: 2021

Kontakt

Uredništvo
T 03 426 48 00
urednistvo@celjska-mohorjeva.si

O avtorjih

Anton Stres, Jože Maček, Ignacij Voje, Dejan Pacek, Aleš Maver, France M. Dolinar, Renato Podbersič ml., Milan Jazbec, Ivan Janez Štuhec, Ljudmila Bokal, Sebastijan Valentan, Jožef Abram, Janez Suhadolc, Barbara Gradič Oset, Tomaž Gorec, Marija Srblin, Zvonka Zupanič Slavec, Andreja Poljanec, Silva Matos, Primož Kuret, Andreja Legan Ravnikar, Stane Granda, Igor Grdina, Andrej Rahten, Peter Krečič, Ferdinand Šerbelj, Janez Juhant, Lojze Kozar ml., Vinko Škafar, Gregor Čušin, Pavle Jakop, Berta Golob, Jožica Pizzoni, Darinka Kozinc, Jože Urbanija, Saška Ocvirk, Tone Gorjup, Marko Jesenšek, Ignacija Fridl Jarc, Tanja Ozvatič, Karl Hren, Franc Kelih, Marko Tavčar

Iz knjige

Ferdinand Šerbelj

MATIJA JAMA (1872–1947)

Najdoslednejši zagovornik impresionističnega slikarstva

Jubileji, ki se vežejo na življenjske mejnike, so priložnost, da se spregovori o slavljencu, s čimer se v spomin prikličejo tudi njegove zasluge. Z letošnjim letom se zaokroži 150 let od rojstva Matije Jame, ki je vse do izbruha druge svetovne vojne ob umetniških tovariših z Ivanom Groharjem, Rihardom Jakopičem in Matejem Sternenom na paleti slikarstva soustvarjal slovensko različico impresionizma in bil med najvidnejšimi člani v razvoju in profiliranju slovenskega modernizma. Jama je z razgledanostjo in metodičnimi pristopi v slikarskem mediju študiozno zaznaval pretanjene impresije naravnega okolja in gre mu priznanje, da je bil med našimi slikarji najdoslednejši impresionist ter do konca zvest pripadnik impresionistične estetike barvne in svetlobne pretehtanosti. Med našimi impresionisti je bil tudi edini, ki je s pisanjem zagovarjal to slikarsko smer kot dovršeni izraz interpretiranja krajine.

Matija Jama se je rodil v središču stare Ljubljane 4. januarja 1872 in to leto nas je obdarilo še z rojstvoma arhitekta Jožeta Plečnika in Antona Korošca, ki je bil v kraljevini Jugoslaviji v Beogradu kot steber slovenske politike »neprekosljiv politični taktik«.

Bodoči slikar, prvorojenec ob mlajši sestri Jožefi, se je rodil v družini očeta Matije, trgovca s krznom, ter matere Neže, rojene Kuhar iz Velesovega, a že triletnemu dečku je umrl oče in Matija je pravzaprav živel z očimom Ignacem Šarabonom, ki je družino preživljal tudi z obrtjo kožarstva in krznarstva. Pa tudi mater je deček Matija izgubil še ne polnoleten (1889). Na ljubljanski realki je bil

Matija Jama (1872–1947); vir: Wikipedija

Matija Jama, Kamnolom (1907); foto: Janko Dermastja, © Narodna galerija, Ljubljana

Matija Jama sošolec s Franom Saleškim Finžgarjem, Mihaelom Opeko in Josipom Dostalom, kasnejšimi duhovniki in literati ter se že med šolanjem navduševal nad risanjem; a glej usodo nadebudnega dečka, kajti ocenjen je bil z zadostno. Zaradi disciplinskega ukora v četrtem letniku gimnazije leta 1887 se je prepisal na klasično gimnazijo v Zagreb, kje pa je bilo njegovo risanje ocenjeno z odliko. Čeprav je bil v novem okolju že ves predan slikarstvu, pa je najbrž zaradi pričakovane zanesljivejše prihodnosti vpisal študij

Matija Jama, Blejsko jezero s Stolom v ozadju (okoli 1930); foto: Janko Dermastja, © Narodna galerija, Ljubljana

prava, ki pa ga je že po prvem letniku po glasu srca zamenjal za študij slikarstva pri priznanem realistu Simonu Hollosyju v Münchnu, kjer je ostal dve leti. Najbrž je ob tem navdušeno vzkliknil: »Heureka!«, a s tem korakom stopil na negotovo in trnjevo pot umetnika, ki bo deležen uglednega priznanja šele leta 1938 s podeljenim članstvom v Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. V bavarski prestolnici se je seznanil s sodobnimi tokovi v slikarstvu in razstava francoskih impresionistov in nemških sopotnikov leta 1893 ga je navdala z novimi spoznanji. V tem boemskem mestu pa je leta 1897 navezal stike z Rihardom Jakopičem, kar ga je pripeljalo v München v že priznano Ažbetovo slikarsko šolo, ki je sicer veljala za utrjevanje znanja za nove smeri v slikarstvu. Okoli leta 1900 je Jama skupaj z Jakopičem slikal v Stranski vasi pri Dobrovi zahodno od Ljubljane, kar že velja za programski začetek slovenskega impresionizma. Dela med njimi so si tako podobna, da jih komaj ločimo (npr. Jamove *Tri breze*, 1901). Jama se je začel posvečati vprašanjem razmerij med svetlobo in barvo. V javnosti je nastopal s pisanjem o umetnosti in leta 1900 je sodeloval na I. slovenski umetniški razstavi v Ljubljani, kmalu zatem pa je bil na zagrebški razstavi skupaj s kolegi gladko zavrnjen; umetniki so dozorevali, a celo za ožji krog kulturne javnosti še niso bili sprejemljivi.

Poroka Matije Jame v Münchnu leta 1902 z leto starejšo holandsko slikarko Luizo van Raders (†1946) in skorajšnje rojstvo sina sta mu naložila nove skrbi. Izvrševal je tudi naročila za ilustracije knjig (Cankar), revij (*Dom in svet*) in plakatov, kar dokumentira njegovo talentirano in izpiljeno veščino risbe. Z ženo sta slikala v okolici Ljubljane, čez poletje pa sta odkrivala pokrajino ob Sotli, kjer se jima je pridružil Rihard Jakopič. Ob koncu poletne sezone sta se zakonca Jama vrnila v München, kjer se jima je v decembru rodil sin, oče Jama pa je obiskal nekaj slikarskih ateljejev oziroma šol.

Naši impresionisti so napravili slikarski preboj šele leta 1904 z razstavo pri galeristu Ottu Miethkeju na Dunaju. Uspeh v srcu monarhije jim je zagotovil priznanje, a še dolgo ne tržnega uspeha, saj so bila njihova dela tudi po dunajskem uspehu za razne razstave še nekajkrat zavrnjene; javnost, predvsem slovenska, pa ob komaj razvijajoči se likovni kritiki večinoma brezbrižna. Jamovo delo je bilo že tako utečeno, a tu in tam je doživel usodo »zavrnjenega umetnika«. Leta 1911 se je z rojstvom hčere Agnes družina povečala na pet članov, kar pa jih je spravljalo v eksistencionalne težave.

3000 Celje, Prešernova ulica 23, T 03 426 48 00, F 03 426 48 10, Knjigarna: T 03 490 14 21, F 03 490 14 22
1000 Ljubljana, Nazorjeva ulica 1, T 01 244 36 52, F 01 244 36 75, Knjigarna: T 01 244 36 50
info@celjska-mohorjeva.si • www.mohorjeva.org